

תחנת הסגר (קרנטינה) חוות מתתיהו – קוד מחקר 2269

שם התכנית: אינטרודוקציה של זנים חדשים

דוח סופי למועצת הצמחים 2016

חוקר אחראי: מרים זילברשטיין

רקע ותיאור הבעיה

זן חדש יכול ליצור מהפכה כלכלית בענף, ששום טכנולוגיה גידולית חדשנית או שיפור בשיווק יכולים ליצור. מכאן החשיבות האדירה בגיוון מתמיד בזנים של כלל מיני הפירות. זנים חדשים ומינים חדשים יכולים להפחית או למנוע לחץ של יבוא פירות לארץ. תהליך יבוא זן חדש לארץ ובחינתו במדדים מסחריים הינו ארוך מאוד ונמשך כ- 10-15 שנה. על מנת לקצר את התהליך הוקמה תחנת הסגר (קרנטינה) בחוות מתתיהו, המקבילה לקרנטינה הקיימת בשירותים להגה"צ ולביקורת. הזנים החדשים המובאים לארץ נכנסים לתקופת בדיקות לאיבחון וירוסים ומחלות; הבדיקות נערכות בתחנת ההסגר בשירותים להגה"צ ולביקורת בבית דגן; במקביל, מכינים מאותם הזנים שתילים למבחן בחוות המחקר; השתילים נשמרים בקרנטינה שבחוות מתתיהו עד קבלת שיחרור מהשירותים להגה"צ ולביקורת. עם שחרור הזן מוצאים השתילים לנטיעה בשטח בחלקות מבחן. דרך זו מקצרת את תהליך הבחינה בשנתיים עד 3 שנים. במקרה שזן נמצא נגוע בפגע כלשהו, מושמדים כל השתילים של אותו הזן והודעה נמסרת למטפח ממנו הובא הזן. לעיתים מחליטים לוותר על הזן ולעיתים יש להביאו מחדש מהמטפח בחו"ל.

מועד התחלת ומועד סיום התכנית: 2006 ואילך – פעילות קבועה ללא מועד סיום.

שיטות העבודה

בחוות מתתיהו נבנה מבנה קרנטינה בשטח של דונם, ובפיקוח האגף להגנת הצומח, כנות וזנים חדשים, המיובאים לארץ, מובאים לקרנטינה לאחר שעברו בדיקה ראשונית, בקרנטינה מתחילים לגדל אותם, ובחלק מהמקרים גם נעשה תהליך ריבוי, ובמקביל, השירותים להגנת הצומח ממשיכים בבחינת החומר הצמחי. כאמור, חומר שנמצא נקי מוירוס וממחלות, משוחרר ויוצא לבחינה בחלקות המבחן; חומר שנמצא נגוע, מושמד. חלק מהשתילים משמשים לחידוש מלאי עצי האם בבית הגרעין שבית דגן.

תמונת מצב החומר הצמחי:

בשנת 2011 יובאו לארץ מספר רב של זנים מהגידולים: תפוח, דובדבן, משמש, אפרסק/נקטרינה, אגס ושיזף.

בשנים 2012-2014 יצאו חלק מהזנים לנטיעה בחלקות המבחן, וזנים אחרים שעדיין לא שוחררו, נמצאים בקרנטינה וממתינים לשיחרור.

בשנת 2015 הוכנו מאות שתילים לניסיונות בכנות חדשות (ניסיונות של נבות גלפז ושרוליק דורון ושמעון אנטמן) ובזנים חדשים. מספר כנות וזנים פטנטים שוחררו הועברו לשתלנים (כנת תפוח

Pi80, כנת אגס OHF87, וארבעה זני אפרסק ונקטרינה). כמו כן מכינים שתילים לחידוש עצי האם (גלעיניים) בבית היסוד בחוות החולה ולשתילים בבית הגרעין בבית דגן. בשנים 2012-2016 יצאו חלקם לנטיעה בחלקות המבחן, וזנים אחרים שעדיין לא שוחררו, נמצאים בקרנטינה וממתינים לשיחרור. בשנת 2016 שוחררו מההסגר כל זני האגס, התפוח, המשמש והשזיף היפני, שהיו חשודים כנגועים בוירוס. זנים אלו הועברו למבחן בשדה.

המבנה נמצא בתפוסה של מעל 100% משטחו. בסתיו 2016 הוצאו שתילים רבים לנטיעות. כמו כן הוצאו שתילים רבים שלא היה בהם צורך. חלק מהשתילים המיועדים למבחני שדה הוכנו אצל השתלן זהר חנני, השתילים הגיעו מורכבים עם עין רדומה לקרנטינה, וגודלו בה עד יציאתם לנטיעה בחלקות המבחן השונות. שתילים נוספים על פי הצורך, הוכנו ישירות בקרנטינה ויצאו לנטיעה בחלקות המבחן. בטבלה 1 מדווח על סך המינים, הזנים והכנות הנמצאים בקרנטינה במתניהו בסוף שנת 2016.

טבלה 1: סך המינים, הזנים והכנות הנמצאים בקרנטינה בחוות מתניהו (2016)

מספר כנות שונות	מספר זנים שונים	מין
2	36	דובדבן
	15	משמש
1	5	נקטרינה ואפרסק
3		שזיף
9		תפוח
3		אגס

תחזוקה

בקיץ 2016 הוחלף כיסוי הרשת של המבנה וכן הרשת השחורה שמכסה את הגג. נעשו תיקונים במעטפת הפוליאתילן השחור, המקיפה את המבנה בגובה של כ-1 מ' מהקרקע, כדי לשפר את ההצללה ולמנוע חדירת אבק והקטנת סכנת האקריות. כמו כן נפרשה רשת שחורה להצללה על שתילי האגס שהורכבו בקיץ, ולאור התוצאות הטובות, הורחב השטח של רשת צל מעל השתילים. נפרסו משטחי אסכורית נוספים. מערכת ההשקיה עובדת ללא תקלות.

המלצות להמשך

פעילות הקרנטינה תורמת לקיצור משך הזמן מהבאת זן חדש לארץ ועד לבחינת הפרי בחלקות הבחינה. חשוב להמשיך בפעילות זו. הפעילות מאפשרת יצירת מספר קטן של שתילים מזנים שונים, מאחר שלשתלנים המסחריים אין עניין להכין כמויות קטנות של שתילים, וכן אין למערכת עניין להפיץ זנים חדשים ללא פיקוח. הניהול התפעולי והמקצועי של נילי מאפשר לתת שירות גם לגידולים אחרים, כמו: בננות, פיסטוק ואחרים.